

www.strik.rs

www.strik.rs

NASLOV ORIGINALA
Laura Freudenthaler
Geistergeschichte

UREDNIKA
Ljubica Pupezin

Objavljivanje ove
knjige pomogao je
program „Kreativna Evropa”
Evropske unije

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Copyright © 2021. Štrik, za srpski jezik
Sva prava zadržana. Nijedan deo ove knjige
ne sme se umnožavati ni u kom obliku bez prethodne
dozvole izdavača ili vlasnika izdavačkih prava.

LAURA FROJDENTHALER

Priča o utvarama

PREVELA S NEMAČKOG
Spomenka Krajčević

Beograd, 2021.

*Veliko hvala Rajnhardu Fajhtingeru
za sugestije koje je dao kao pijanista i
klavirski pedagog.*

An čuje da se vrata stana otključavaju i otvaraju. Potom obazrivo zatvaraju. Kvaka se polako podiže. Tomas se saginje, odaje ga jakna, miris tkanine. U čarapama ide u kuhinju, pod škripi. Prag između predsoblja i kuhinje proizvodi poseban zvuk, kao da je nešto slomljeno uz krckanje. An dvaput čuje krckanje, onda zvuk vrata Tomasove radne sobe. Tomas mora da ih iznutra pritisne leđima da se ne bi opet otvorila. Kad se iz kuhinje ide u radnu sobu, vidi se prozor dnevne sobe pred kojim An stoji kao statua madone u niši. Leđima je okrenuta posmatraču, licem prema zidu. Ali to nije zid. Da u naspramnoj kući neko stoji iza jednog od neosvetljenih prozora, mogao bi da joj vidi lice. U pećinama na jugu, statue madone zaštićene su staklom, a podno njihovih nogu je cveće od plastike. An se povlači korak nazad i sad vidi svoj odraz. Boru između obrva. Kao da pokušava da razmakne slepoočnice, prstima prelazi od te bore pa preko čela do početaka kose, radi to ne podižući ruke. Izlazi iz stana u kratku šetnju. Na listovima oseća hladan vazduh. Tokom prve godine stipendije u ino-

stranstvu, An se svake večeri peške vraćala u svoju sobu nakon što bi ceo dan vežbala na Konzervatorijumu. Pomrčinu je doživljavala kao prijateljsku, pa je produžavala povratak kući kroz grad koji još nije dobro poznavala. Kad bi joj se dopao neki kafić, ušla bi i naručila kafu. Mogla je uveče da pije kafu, nije joj smetalo da zaspi. Samoposluga na čošku još je otvorena. Možda će Tomas hteti nešto da pojede. Na povratku ga zatiče kako sedi u kuhinji. Nešto bih malo, kaže. An mu nudi špagete s pestom. Dobar pesto, kaže, pravila ga je jedna koleginica. Proceđuje špagete i moli Tomasa da vidi da li parmezan još valja. Dok ga je odvijala, primetila je na kori fleku koja joj liči na buđ. Tomas baca pogled na sir. Zašto ne bi valjao? Napolju se može i bez kapuljače, kaže An, divno je. Nerazumno se ponašaš, kaže Tomas, vetar je hladan, to začas udari na uši. An ukosi glavu i podiže desno rame do uha. Gluposti, kaže i spušta rame. Počinje proleće.

Zvao je gospodin Zajn, kaže An. Tomas prelazi dlanom preko usta i brade i kaže da je to retko dobar znak. Gospodin Zajn vodi brigu o kući na jezeru kad An i Tomas ne odu tamo nedeljama ili mesecima. On živi još više, uz padinu. Posle godinu dana An i Tomas su mu poverili ključ, za svaki slučaj. Ne, kaže An, nije dobar znak. Poslednjih nedelja palo je toliko kiše da je voda prodrla u podrum. Zajn je organizovao isušivanje, ali neko od njih dvoje treba da dođe. U sredu ima samo dva časa, kaže An, njih može da pomeri na neki drugi dan, pa bi ujutru mogla da ode i uveče da se vrati. On nikako ne bi mo-

gao da ide, kaže Tomas. Znam, kaže An. Ona ne voli da pregovara s majstorima, posebno ne tu, u okolini jezera, gde svi govore jakim dijalektom. Ali tebe poštuju, kaže Tomas, a za mene misle da sam bogat i nadmen varošanin. Što i jesi, kaže An. Tomas kaže da ga raduje što i ona to tako vidi. An se smeje. Ne, nego samo može da razume zašto majstorima tako izgleda. U sredu rano ujutru An kreće. Nakon što pređe polovinu puta počinje kiša. Cele zime nisu bili u kući na jezeru. E pa eto im, misli An, ali naravno da, što se tiče kiše i poplavljenog podruma, ne bi ništa značilo i da su došli jednom ili dvaput za vikend. Gospodin Zajn čeka pod nastrešnicom zajedno s čovekom iz firme koja izvodi sušenje, vrata kuće su otvorena. Tako jakih kiša ranije nije bilo, kažu obojica, bujica je odnela pola šume. Voda je već ispumpana, sad se postavljaju uređaji za usisavanje vlage iz zidova. Gospodin Zajn će to redovno kontrolisati i biti tu kad uređaji budu demontirani. An potpisuje nekoliko papira. Kad čovek iz firme za sušenje ode, još jednom zahvaljuje gospodinu Zajnu. Vadi iz kola viski koji mu je donela i malu zaher tortu u četvrtastoj kutiji, za njegovu ženu. Ima da se obraduje, kaže gospodin Zajn. An zatvara vrata iza njega. U kuhinji nalazi nešto malo kafe, što joj je ipak dovoljno. Sa šoljom u ruci ide kroz kuću. U spavaćoj sobi ne rastvara zavese, ostaje na vratima. Preko kreveta je kao i uvek prebacila veliki čaršav, ali će i pored toga u krevetu zateći mrtve insekte, krilate mrave, nekakve majšne komarce. Kad se popne na sprat, izlazi na balkon.

Šuma na padini brda delom izgleda kao posuta pepelom, pramenovi magle su se gusto obmotali oko vrhova drveća. An bi rado otišla do pozornice u steni, ali umesto toga pere šolju i posudu u kojoj je skuvala kafu. Ako sad pođe, bar deo puta voziće po dnevnom svetlu. Po navici kreće da isključi toplu vodu, mada je ovog puta nije ni uključivala.

Pozornica u steni ukazala se usred guste šume. Na jednoj šetnji izbili su na čistinu čije tlo nisu pokrivale iglice četinarskog drveća već fini šljunak. Čistina je u pozadini bila oivičena stenovitom liticom koju je, u donjem delu, kameni blok razdvajao u pozornicu dostupnu pogledima i jedan pogledima nedostupan deo. Procepi i hodnici u kamenu povezivali su ta dva prostora, izvođači su mogli da se iznenada pojave i neočekivano nestanu i da, skriveni kamenim blokom, budu nevidljivi. An je sela nasred bine. Kopkalo ju je da li je na toj bini ikad izvođena muzika. Kamen je pojačavao glasove i sve druge zvuke i slao ih naviše ka otvorenom nebu. Navući ćeš upalu bešike, rekao je Tomas, a pošto je kamen zaista bio hladan, An je ustala. Jednog od narednih dana razgovarali su s nekim meštanimom. An je zaustila da pita za pozornicu u steni, ali ju je Tomas presekao pogledom u kome su se mešali prebacivanje i zavereništvo. Začutila je, a njena započeta rečenica u razgovoru je ostala neprimećena. Stajali su pored priveza za čamce. Gledajući mimo dvojice muškaraca, An je uprla pogled u brda, razdvojila ruke i zavukla ih u džepove kabanice. Kraj jezera je uvek bilo prohlad-

no, te je napregla mišiće između lopatica i potiljka, čime je dobila neku vrstu štita. O pozornici u steni ni dan-danas ništa ne zna.

An drži časove u zadnjem delu zgrade u kojoj je muzička škola. Nakon nekoliko godina provedenih u učionici s ulične strane, uspela je da dobije drugu učionicu. Iz godine u godinu objašnjavala je direktorki da u učionici pored ulice ništa ne čuje. Mora da se koncentriše ne samo ona nego i njeno čulo sluha, rekla je jednom, te da će joj biti uslišene sve želje ako bude mogla da se iseli iz te učionice. Direktorka je tog dana bila dobro raspoložena i nasmejala se. I tako An, sad već godinama, dok predaje, gleda u malu baštu. Prozor je odškrinut. Neka ptica ponavlja uvek istu melodiju od pet taktova, s trilerom u trećem i poslednjem taktu. Odsviraj još jednom, kaže An dečaku što sedi za klavirom. I naglašavaj drugačije, onda nema varanja. Ruke dečaka kreću se po dirkama, u bašti ptica ponavlja svoju melodiju. Ugrađuje u nju neznatne promene, varira redosled završnih tonova, pa oni počinju da se penju, upitno, pre nego što začuti. Odsviraj ovaj takt samo levom rukom, kaže An i pokazuje na notni list. Kad sviranje postane neprecizno, celina se mora razložiti u delove. Je l' to razumeš?, pita An, a dečak spušta ruku na koleno i okreće glavu k njoj, da bi je video. Preciznost se začas izgubi kad mislimo da smo savladali neki komad. Dečak klima glavom. Prvo leva, kaže An. Poznata joj je sklonost da se desnoj ruci poklanja veća pažnja. U bašti ptica završava sinkopom, a sa izvesne udaljenosti

stiže odgovor u kome je prihvaćena njena melodija. Vrlo dobro, kaže An. Da li vi još uvek morate da vežbate?, pita dečak na kraju časa, a kad An odgovori potvrdno, deluje utučeno. Treba da vidi, kaže mu An na rastanku, da li je i samo vežbanje u stanju da mu pričini radost.

U prostoriji za foto-kopiranje An sreće mladu kolegicu koja predaje pevanje. Ne može više da je sluša, kaže kolegica. Onda izgovori naziv na engleskom, a An kaže da tu pesmu ne zna. Koleginica se smeje, glasno, i pritom se odmiče. Gde ti živiš, uzvikne, a An kaže – na Mesecu. Trebalo bi da kažeš iza Meseca, kaže kolegica. An kaže da s učenicima već svira i moderne stvari ukoliko postoje iole pristojne note. Ponekad rado ubaci i džez. Ona je studirala džez pevanje, kaže kolegnica, je l' An to zna? An odvrća da ne zna. Ona lično nema nikakve veze s klasikom, kaže kolegica, ali joj trenutno Anina učionica u kojoj se svira klasika izgleda kao raj. Ali kod tebe se bar, kaže An, broj đaka ne smanjuje svake godine. Kao da se nadmeće s klavirom, iznenada je danas rekao dečak, a An je znala da misli na pticu. Pita se da li se melodije koje izvode ptice u bašti menjaju pod uticajem muzike iz učionica. Većina kolega se žali na raspored časova s takozvanim rupama. Izgubljeno vreme, kažu. An ulazi u zbornicu i seda, vrata zbornice su uvek otvorena. Čuje kako se sve smiruje, kako se vrata učionica jedna za drugim zatvaraju. Okasneli đak žurno ide kroz hodnik onim ševrdavim otegnutim hodom izazvanim spuštenim pantalonama ili jaknom koja spada. A možda i torbama i ke-

sama koje đaci vuku za sobom, čak i kad su im okačene na ramena. U izvesnom uzrastu dečaci kao da su stalno razdešeni. To je ono doba kad većina prestaje da svira klavir. Obično majke dođu kod An, na dan otvorenih vrata, i kažu da više ne mogu da nateraju sina da vežba. Onda nema svrhe, kaže na to An. Kad više ne postoji veza s muzikom. Sa šoljicom kafe u rukama sela je za sto, pa je raširila novine. U kulturnom dodatku je izveštaj o sinoćnom otvaranju festivala. Na fotografiji uz tekst je Tomas s još nekoliko ljudi pred ogromnim panoom s nazivom festivala. Pre dva dana je nameravala da mu zaželi da sve protekne dobro, ali ga potom nije videla. Uveče se pravo iz muzičke škole odvezla kod drugarice koja ju je pozvala na večeru, a ujutru, kad je ustala, Tomas je već bio otišao. Prošle noći ga nije čula kad se vratio kući. A bila je i zaboravila na otvaranje. Kurator, piše ispod slike. Pored njega je direktor. I gradski sekretar za kulturu, s kojim se An nekoliko puta sreća. Na slici je i žena u crnom, mogla bi biti između trideset i četrdeset godina, nepomenuta u potpisu. Čini se da nešto uzvikuje, podigla je ruku koju će u sledećem trenutku provući kroz kosu. Tu je još jedna žena, ta joj deluje poznato, veoma kratka kosa, crveni ram za naočare, po godinama otprilike kao An, i ona nepomenuta. Tomas gleda ka fotografu. An zna taj njegov pogled kad se trudi da ništa ne prečuje i nikog ne previdi. Cele večeri deluje srdačno, pažljiv je, opušten. Kasnije će reći da se ne seća sadržaja ni jednog jedinog razgovora. U zbornicu ulazi čovek s bradom.

Profesor fagota koji ovog semestra ima samo dva učenika, pa zato pomaže u kancelariji muzičke škole. Seda pored An i vidi članak o otvaranju. Je l' i ona bila? An kaže da nije. Već godinama više ne ide. To je njegov posao, kaže, šta ću ja tamo. Profesor fagota klima glavom.

Stani, kaže An. Njena desna ruka ne samo što se podiže nego se malo i odvaja od mišice. Stani, ponavlja, a ruka se još malo podiže; sprečila bi devojčicu da nastavi da svira da ona sama ne prekida. Devojčica klizi preko nizova tonova koji bi trebalo da su brzi i čisti, i baškari se u sporim taktovima. An čeka da se izgubi odjek poslednjeg tona, i njega je devojčica omašila. Olakšavaš sebi, kaže An. Devojčica se ne pomiče. Mora biti da čuješ koliko je to aljkavo, to se naprosto čuje. An hvata vazduh i u tišini broji nekoliko taktova pre nego što nastavi da govori. Sedi pored učenice, na svom uobičajenom mestu. Devojčica je malo okrenula glavu u stranu, ali nedovoljno da bi videla An. Od prvog časa rve se s ovom devojčicom, s njenim nemim otporom i besom koji je povremeno obuzme. Na prvom času je, kad joj nešto ne bi uspelo, lupala po klavijaturi. An je sedela nepomično, u tolikoj neverici da se nije umešala u taj izliv gneva sve dok devojčica sama nije prestala. Od tada se ništa slično nije dogodilo, ali An oseća devojčin bes. Uudara po dirkama umesto da ih dotiče, svaki ton je preglasan. An podozreva da disonance koje stvara svojim pogrešnim sviranjem devojčici donose zadovoljstvo. Možda njen bes povećava i to što An ne gubi

strpljenje. Vidi, kaže An, tonove moraš da sviraš odvojeno. *Non-legato*. Dižeš prst s jedne dirke pre nego što dotakneš drugu. An izvodi pred devojčicom dva takta, prenaplašenim kretnjama demonstrira dodirivanje dirki i podizanje prstiju. Do *code* samo levom rukom, kaže An, i polako. Devojčica podražava njene prenaplašene pokrete, sad predugo zadržava tonove. An je pušta. Čim devojčica dovoljno odraste da bude u stanju da se suprotstavi roditeljima, prestaće da svira klavir. A do tada An spušta desnu ruku na njenu mišicu, mišići su joj napregnuti, spremni da spreče izliv devojčicinog besa. Da bi se oslobodila grča, isteže prste, okreće zglob. Već izvesno vreme devojčica lakira nokte, danas su drečavo-narandžasti. An je razgovarala s njom, pitala ju je da li bi više volela da svira neki drugi instrument. Rekla joj je da je normalno da se na početku samo pomalo napreduje. Tokom razgovora devojčica je ućtiva i nedostupna u svojoj ućtivosti. Ne želi da svira drugi instrument, dogovorila se s roditeljima da će učiti klavir. Pri povratku An ide zaobilaznim putem kako bi u prodavnici muzičkog pribora kupila notne sveske. Vlasniku radnje već godinama predstavlja zadovoljstvo da je oslovljava s *madame* i da njeno austrijsko prezime slovenskog porekla izgovara na francuski način. Jednom ju je pitao za devojačko prezime. Odmahnula je glavom. Pa je rekla prezime, i ponovila ga. Tako, međutim, ne treba da je zove, kazala mu je An, to prezime više ne koristi. *Naturellement*, rekao je vlasnik prodavnice muzičkog materijala.

